

Fonden for Træer og Miljø 2013

Kostume fra Det Kongelige Teaters
Holberg-forestilling på Tersløsegaard.
Foto: Henni Steffensen

Tekst til omslag:
Forside: Flittig arbejdsindsats af
"Gerlevparkens Venner".
Foto: Henni Steffensen

Bagside: De store lindetræer ved indgangen til
Holberg Museet, Tersløsegaard ved Dianalund.
Fotos: Henni Steffensen

Udgivet af Fonden for Træer og Miljø
Reg. nr. i Fondsregistret: 000233
Disposition / layout: Henni Steffensen
Grafisk opsætning: LeneSpies.dk
Tryk: Centraltrykkeriet Vordingborg A/S
ISSN 0900-9965

Indholdsfortegnelse

Repræsentantskabsmødet den 31. maj 2013
med formandens årsberetning 4

Gerlevparkens Venner 12

Ny i repræsentantskabet 15

En spændende samling af danske træer og buske
af Professor Erik Dahl Kjær 16

Udvalgte begivenheder i Fonden 1974-2013 20

Personer og organisationer, der står bag Fonden m.m. 22

Gerlevparken i fornemt selskab
Citater herunder er af den kendte
forfatter til bogen "Climbing Roses
of the World" – og "ikke-Hr.-Hvem-
som-helst" – Charles Quest-Ritson.

*"Alle rosen-elskere står i uvurder-
lig gæld til sådanne samlinger som
L'Hay-les-Roses i Frankrig, Cavrig-
lia i Italien, Gerlev i Danmark,
Coloma i Belgien og The Ruston's
Garden i Syd-australien"*

Rosenhaven i Gerlevparken kommer
næppe højere, end at være nævnt
sideordnet med "L'Hay-les-Roses" i
Paris, der er verdens ældste rosarium.

"All Rosarians owe an inestimable debt to such collections as
L'Hay-les-Roses in France, Cavriglia in Italy, Gerlev in Denmark,
Coloma in Belgium and the Ruston's Garden in South Australia."

Climbing Roses of the World, Charles Quest-Ritson

Repræsentantskabsmøde 2013

**Lørdag den 31. maj 2013 i
Holberg Museet på Tersløsegaard**

Dagsorden

- 1. Velkomst**
- 2. Valg af dirigent**
- 3. Formandens beretning**
- 4. Spørgsmål til beretningen**
- 5. Regnskabet 2012**
- 6. Spørgsmål til regnskabet**
- 7. Valg til repræsentantskabet**
- 8. Valg til forretningsudvalget**
- 9. Forretningsudvalgets
beretning og debat**
- 10. Eventuelt**

Landskabsarkitekt Lone van Deurs bød repræsentantskabsmedlemmer og øvrige gæster velkommen til Holberg Museet på Tersløsegaard ved Dianalund.

Tove Hyllested blev valgt som dirigent. Og det blev konstateret, at repræsentantskabet var lovligt indkaldt og det var beslutningsdygtigt, idet 15 af dets 22 medlemmer var til stede.

Til stede var:

Fra Dansk Dendrologisk Forening: Katherine Richardson,
Hans Erik Lund og Jette Dahl Møller
Fra Planteskoleerforeningen: Torben Leisgaard
Fra Dansk Skovforening: Peter de Neergaard
Fra Danske Anlægsgartnere: Leif Rasmussen
Fra Danske Landskabsarkitekter: Lone van Deurs
Fra Det Danske Rosenselskab: Jens Riis
Fra Det Kgl. Danske Haveselskab: Jørn Bendtz Hansen
Fra Hedeselskabet: Christian Als
Fra Kommunale Park- og Naturforvaltere: Hans Ove Pedersen
Fra Skovhistorisk Selskab: Peter de Neergaard
Af enkeltmedlemmer: Tove Hyllested, Niels Riegels og Peter Wagner

Afbud modtaget fra:

Fra Dansk Dendrologisk Forening: Anders Korsgaard Christensen,
Erik Dahl Kjær og Niels Juhl Bundgaard Jensen
Fra Danmarks Naturfredningsforening: Nora Skjernaa Hansen
Fra Skov og Landskab, Københavns Universitet: Ole R. Byrgesen
Fra Slots- og ejendomsstyrelsen: Niels Møller
Af enkeltmedlemmer: Jørgen Holm

*Den gamle hoveddør i
Tersløsegaard.
Foto: Henni Steffensen.*

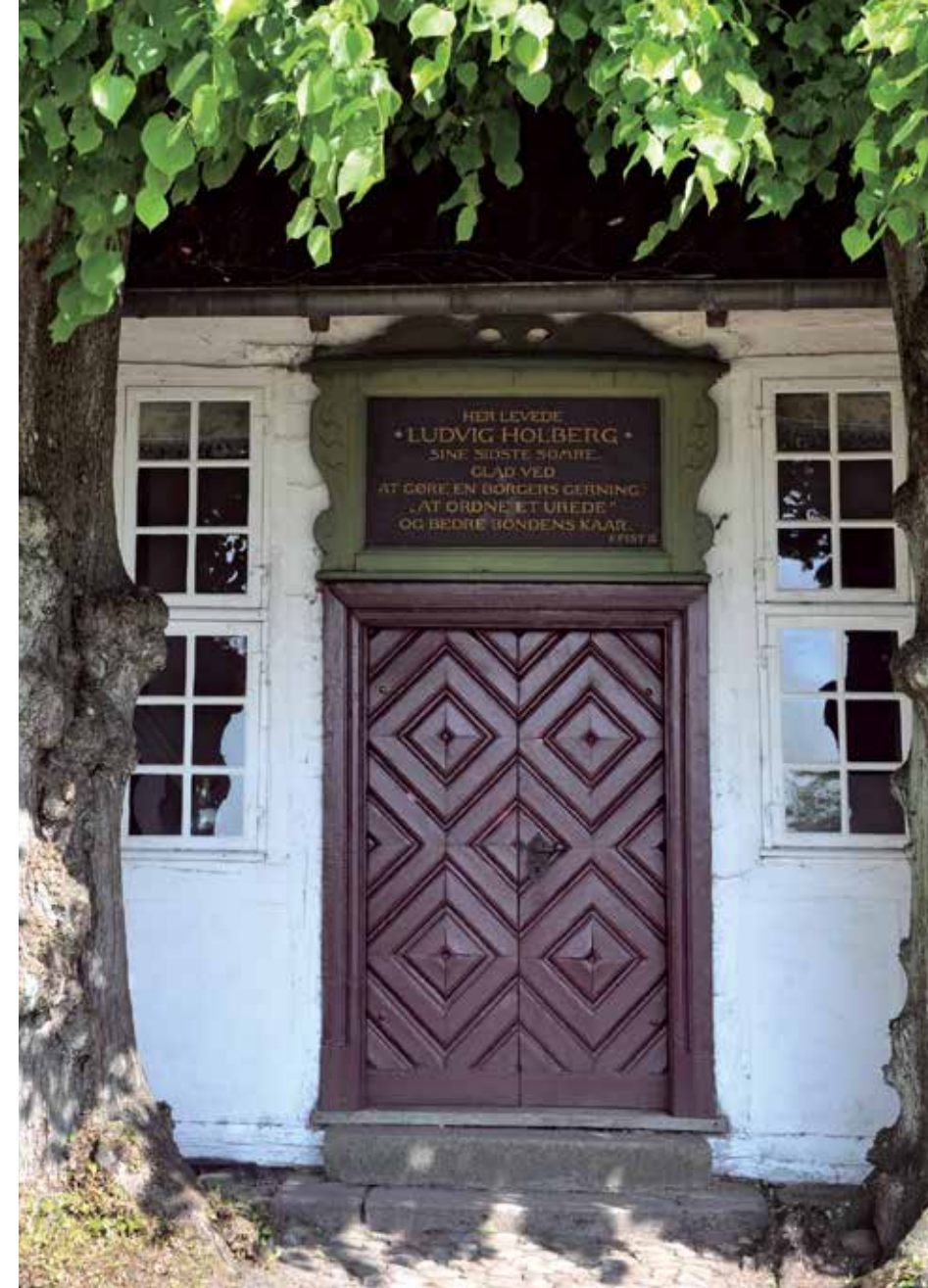
Formandens beretning ved Katherine Richardson Christensen

Formandens beretning har gennem tiderne været hovedpunktet på dagsordenen ved repræsentantskabsmøderne. Her er der blevet fortalt om aktiviteterne i det forgangne år og beskrevet de mange projekter, der er kommet til samt andet, der har haft indflydelse på årets gang.

Beretningen for 2012 afviger af flere årsager fra det, der tidligere har været kendetegnende for Fondens aktiviteter, nemlig støtte til de mange projekter.

Allerede i 2011 besluttede forretningsudvalget at bruge året til at fokusere på udviklingen af Fondens fremtidige strategi.

Fondens stramme økonomiske situation har ligesom bidt sig fast gennem de senere år, og det blev besluttet i en periode ikke at imødekomme ansøgninger om støtte til beplantninger.

Og da Frederikssund Kommune meddelte os, at det sædvanlige tilskud på ca. 200.000 kr. årligt til vedligeholdelse af Gerlevparken bortfaldt med udgangen af

2012, og at det for 2013 ville være 50.000 kr. og de to følgende år 25.000 kr., må det nok siges, at det var en heldig beslutning.

Gerlevparken er den største opgave Fon-

”Ingen roser uden torne”.

Beskærer-kursus ved Torben Thim

i Valdemar Petersens gamle roser.

Gerlevparken 2013.

Foto: Henni Steffensen

måtte tænke alternativt og er ved at få oprettet en venneforening af lokale frivillige, der deltager i vedligeholdelsen. Et projekt som Hans Erik Lund er tovholder for, og som han vil fortælle om senere her på mødet.

Nu, når økonomien ser lidt stærkere ud vender vi blikket på fremtiden.

Vi har haft indledende diskussioner på vores møder – og jeg vil skitserer hovedlinjerne – og ikke mindst pege på, hvor der måske ikke er 100% enighed, og bede om input fra repræsentantskabet.

Vor strategi frem til 2020

Fondens formål er gennem oplysning, forskning eller på anden måde, at støtte bestræbelser for inden for landets grænser at bevare eller nyskabe træplantninger, enkelt træer og buske, der er værdifulde miljømæssigt eller i botanisk, kulturhistorisk eller æstetisk henseende.

Hvordan ønsker vi, at Fonden er kendt i 2020? Mit bud på dette spørgsmål er:

Træer og Miljø skal i 2020 kendes som værende en aktiv fond, med langt større synlighed end i dag, hvis projekter rækker ud til et bredt publikum, og er rettet mod at gøre (især yngre?) borger bekendt med træer og deres betydning for vores kultur og miljø.

Fonden skal være proaktiv i skabelse af de projekter den støtter (dvs. ikke kun reagere på indsendte ansøgninger, men selv initiere aktiviteter). Fonden har et aktivt og konstruktivt samarbejde med beslægtede naturforeninger og fonde i Danmark, herunder Repræsentantskab.

Projekter tilrettelægges efter målgruppe, idet vi herigennem kan blive mere præcise med hensyn til både formål og de virkemidler, vi vil anvende til at opfylde formålet.

- Er det for eksempel den almene borger (viden eller oplysning om CO² og biodiversitet.)
- Er det have- eller parkejerer (træarter, bevaring, pleje)
- Er det dem, der færdes i det offentlige rum (æstetik og bymiljø)
- Er det ejeren af en offentligt tilgængelig park, der er et fredet kulturminde (bevarelse)
- Eller er det den ansvarlige person, som gerne vil bidrage til for eksempel at redde asketræet (forskning)

Vi bør have en klar ”arbejdsdeling” mellem Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Dendrologisk Forening og Fonden For Træer og Miljø, så vi ikke går hinanden i bedene.

Virkemidler til opfyldelse af formål og vision:

Bevaring af bemærkelsesværdig træer og beplantninger.

Herunder hører Gerlevparken med Den Danske Træsamling og de to rosensamlinger. Og det er den foreløbige konklusion, at vi ikke kan magte mere på nuværende tidspunkt, og vi skal lære af Gerlevparken, at sikring af driften altid vil være en udfordring!

Et af de punkter, der ikke er 100% enighed om, vedrører de mange herregårde, der har fået deres fantastiske, historiske haver renoveret for store millionbeløb, eksempelvis doneret af Realdania.

Spørgsmålet til repræsentantskabet i denne forbindelse er, om den del af renoveringen, der handler om at bevare havernes gamle træer, naturligt hører hjemme under Fondens formål?

– Skal vi rette henvendelse i tilfælde, hvor vi har kendskab til, at mange gamle eller på anden måde bemærkelsesværdige træer står for fald?

Udbredt kendskab/viden

Vi skal følge med udviklingen og opprioritere formidling via elektroniske medier og

den for Træer og Miljø har beskæftiget sig med siden overdragelsen i 1979. Etableringen af Den Danske Træsamling og senere de to forskellige rosensamlinger er blevet noget ganske usædvanligt.

Det er derfor meget glædeligt, at Det Danske Rosenselskab i forbindelse med Nordisk Rosenselskabs 40 år jubilæum har valgt, at deres bidrag til dette er Søren Bonde Nielsens artikel om ”En af planterigets kronjuveler – en rosenpark i Danmark”, smukt ledsaget af Jens Otto Pedersens fotografier. Parken er hermed flot repræsenteret

i de øvrige 4 nordiske lands medlemsblade. Og med tilladelse er artiklen bragt i Fondens årsskrift for 2012.

Smukkere bekræftelse på parkens beretning som ”en herlighed” kan vi næppe få. Og for at den kan fortsætte med at være en herlighed, må vi få skabt den økonomiske baggrund for driften. Det bliver en stor opgave i de kommende år.

Salget af Fondens kælderlejlighed på Frederiksberg i 2012 er en stor lettelse på budgettet. Ikke kun at bidraget til ejerforeningen var forholdsvis højt, men også at

vi fra forsikringsselskabet blev pålagt forskellige kostbare ændringer i bygningen. Alt som følge af de store vandskader, der opstod i området i 2011. Disse ændringer ville have gjort lokalerne uegnede til vores formål, da både vægge og gulve skulle føres tilbage til den rå bygning.

Sekretariatet er nu flyttet til Sydsjælland hos Henni Steffensen.

Første prioritet i 2012 har været at få økonomien på rette køl. Det er nogenlunde lykket. For Gerlevparkens vedkommende, har vi

Rosenbeskæring i Valdemar
Petersens roser.
Foto: Henni Steffensen

nedprioritere brochurer, bøger og artikler. Det hænger sammen med, at vi også skal forsøge at appellere til et lidt yngre publikum.

Det er forbavsende hvor ringe kendskab også mere veluddannede har til træer. De har et emotionelt forhold, men egentlig basisviden mangler. Det kunne vi beslutte os til at ændre, så der kan udvikles en mere bred almen viden om træer. Kendskab til arter, udvikling, biologiske sammenhæng, landskabelige betydninger, pleje osv.

I 1978 støttede Fonden produktionen af Claus Berings film ”Træer og Miljø”. En film der fortæller historien om træerne og os. Hvad er træ et for noget, hvordan fungerer det, hvad betyder dets eksistens for os, hvorfor får vi først øje på træerne, når de er væk og hvad skal vi i grunden med dem?

I dag kunne vi måske lægge noget lignende på YouTube? Både som undervisningsmateriale til skoler og til oplysning for almindelige interesserede.

Skal der på hjemmesiden være mulighed for interaktion? Skal det være muligt at hente viden herfra? Skal der være flere links til andre videnskilder?

Det må grundigt overvejes, hvordan dette medie udnyttes.

Og eventuelt App-relaterede aktiviteter

– her kunne man også overveje samarbejde med andre.

Bidrage til forskning med opformering af materiale fra de asketræer i Danmark, som stadig er raske. Et projekt Erik Dahl Kjær sammen med folk fra medieverdenen påtænker at starte op allerede til august, og som kan være interessant for Fonden at deltage i.

Jette Dahl Møller vil på Eriks vegne fortælle om dette projekt senere på mødet.

Nyplantninger

Vi kunne overveje om det i første omgang ikke kun skal være ansøgninger om nyplantninger vi skal åbne for, da vore midler er så begrænsede, og vi gerne vil udvikle os selv til at være mere proaktiv i projektskabelsen.

Og at vi skal begrænse det til nyplantninger i det offentlige rum. Samt vejledning i forbindelse med plantevalg, plantning og pleje samt opfølgning omkring, hvordan udvikler det sig.

Hvis det er beslutningen, er det klart, at det skal på hjemmesiden lige så snart strategien er godkendt på årsmødet.

Jeg vil takke de fremmødte gæster, repræsentantskabets medlemmer, forretningsud-

valget samt sekretariatsleder Henni Steffensen.

Regnskabet 2012

gennemgået af Henni Steffensen

Så lykkedes det på trods af ringe afkast af den bundne kapital at komme ud med et overskud på resultatet for tiden 1. januar – 31. december 2012 på kr. 54.500

samtidig med, at der er hensat kr. 20.000 til Liselund Have på Møn.

Regnskabsrapporten er inden mødet udsendt til repræsentantskabets medlemmer.

Det viser sig igen, som det også fremgår af formandens beretning, at det er Gerlevparken, der vejer tungt på økonomien. Og efter kraftig reduktion af tilskuddet fra Frederikssund Kommune er opgaven med at få dette ændret allerede sat i gang. Som det sker mange steder i landet, samler vi frivillig arbejdskraft til at medvirke ved pasningen.

Revisor har følgende påtegning: Vi har revideret årsregnskabet for Fonden for Træer og Miljø for regnskabsåret 2012, der omfatter anvendt regnskabspraksis, resultatopgørelse, balance og noter. Årsregnskabet udarbejdes efter årsregnskabsloven samt fondens vedtægter. Revisionen har

ikke givet anledning til forbehold og konklusionen er:

”Det er vor opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af fondens aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2012 samt resultatet af fondens aktiviteter for regnskabsåret 1. januar 2012 til 31. december 2012 i overensstemmelse med regnskabsloven.”

Valg til repræsentantskabet

Medlemmerne vælges for en 4-års periode, og alle modtag genvalg.

Fra Dansk Dendrologisk Forening: Niels Juhl Bundgaard Jensen og Jette Dahl Møller. Fra Dansk Skovforening Peter de Neergaard. Fra Danske Landskabsarkitekter Lone van Deurs. Fra Det Danske Rosenselskab Jens Riis. Fra Slots- og Ejendomsstyrelsen Niels Møller. Fra Dansk Dendrologisk Forening: Niels Juhl Bundgaard Jensen og Jette Dahl Møller. Fra Dansk Skovforening Peter de Neergaard. Fra Danske Landskabsarkitekter Lone van Deurs. Fra Det Danske Rosenselskab Jens Riis. Fra Slots- og Ejendomsstyrelsen Niels Møller.

Valg til forretningsudvalget

Medlemmerne vælges for et år ad gangen.

I udvalget er:

Jette Dahl Møller
Lone van Deurs
Erik Dahl Møller
Hans Erik Lund, der alle modtog genvalg

Som nyt medlem er valgt Torben Leisgaard Jensen.

Direktør Jens Kristian
Poulsen fortæller.
Foto: Henni Steffensen

Ekskursionen

Fondens årsmøde blev afholdt på Tersløsegaard – en lille herregård, højt beliggende i det vestsjællandske landskab. Gårdens historie rækker tilbage til middelalderen, men bygningerne var forholdsvis nyopførte ved Holbergs køb i 1745.

I dag resterer af det store gårdanlæg den hvidkalkede, trefløjede bindingsværks hovedbygning, hvor midterfløjens smukke stuer giver et udmærket indtryk af gårdens interiør på Ludvig Holbergs tid.

Efter en dejlig frokost i haven ved Tersløsegaard fortsatte deltagerne under ledelse af direktør fra Stiftelsen Sorø Akademi Jens Kristian Poulsen på tur ud i Stiftelsens lokaliteter til blandt andet Vedbygaard, Oreby og Bodal, hvor der blev fortalt om et voldsomt skifte i dyrkningsbetingelser over få hundrede meter. Til Nordskoven hvor store træer af mange arter vidner om gammel planteskole. Og de gamle skovfyr fra Bromme plantagens anlæg i 1780. En interessant og godt ledet ekskursion i et dejligt vejr. Tak til Jens Kristian Poulsen

Gerlevparkens Venner

Formandsberetning 2013

Idéen til oprettelsen af en venneforening til Gerlevparken, fik Hans Erik Lund i forbindelse med Rosenselskabets beskæringsdag i parken, lørdag den 27. april. Ved den ef-

terfølgende Rosenvandring i Gerlevparken den 25. juni, med Torben Thim som guide, blev der tænkt lidt videre over idéen ...

Og – stiftende generalforsamling blev så holdt i Kignæshallen, Jægerspris, den 14.

august. Med et fint fremmøde og efter flere relevante og gode debatter om hvordan foreningen skulle stykkes sammen, endte vi op med at vælge en bestyrelse og et sæt vedtægter.

Bestyrelsen konstituerede sig den 22. august, hvor Marianne Porsborg blev valgt som formand, Henni Steffensen som sekretær, Anne Møller, Marja Leino Tørring og Hans Erik Lund som menige bestyrelsesmedlemmer, Tine Hagedorn-Olsen blev 1. suppleant og Jette Dahl Møller 2. suppleant.

Siden den stiftende generalforsamling har vi haft fire travle måneder i Gerlevparkens Venner, med stor aktivitet – både i bestyrelsen og med arrangementer og arbejdsdage i Gerlevparken.

Allerede i weekenden den 14-15. september afholdte vi et intensivt kursus om rosernes kultur og beskæring, hvor Torben Thim igen underviste og underholdte på bedste vis! God og lærerig weekend!

Den 9. september modtog Jan og Hans Erik 8½ tons Pindstrup Plus til parkens bede, og de skyndte sig i gang med at fordele de første 50 sække, flot arbejde.

Den 12. oktober (i skolernes efterårsferie) afholdte vi en Trævandring – en rundvisning i Gerlevparkens fine træsamling.

Generalforsamlingen på
Jægerspris Slot

Den 23. november blev årets sidste arrangement afholdt: "Store bed(e)dag" – hvor mange flittige venner af parken lugede de sidste rosenbede, fordelte en masse Pindstrup Plus og hyggede med varm hyben-suppe.

I løbet af foreningens første 4 måneder, har Anne og Tine fra bestyrelsen knoklet med at gennemtænke plejeplaner og udarbejde bedplaner for parkens rosensamling. Et flot stykke arbejde, som mandede ud i Torben Thims igangværende rentegning af bedpleje-planerne. Stor tak til Anne og Tine for

den flotte indsats de har ydet for Gerlevparken i 2013!

En stor tak skal også lyde til Henni, som ikke bare har fungeret som sekretær i bestyrelsen, men som også har knoklet med at fundraising – ved løbende at søge økonomisk støtte hos fonde, Frederikssund kommune, virksomheder, Tips & Lotto-midlerne mv. De 8½ tons Pindstrup Plus til rosenbedene, er f.eks. et resultat af Hennis arbejde.

Hele to storme i 2013 betød også, at Gerlevparkens utrættelige "træmænd" måtte knokle ekstra for at rydde op efter stor-

menes hærgen. Stor tak til Jer "træmænd" for at have savet, fældet og ryddet op – Jeres indsats har været helt uundværlig!

Endelig vil jeg i det hele taget takke alle der har været aktive i Gerlevparken! Der er mange opgaver forude som venter, men vi nåede rigtig langt i venneforeningens første fire måneder!

Marianne Porsborg – ved general-forsamlingen den 18. februar 2014.

Tak for indsatsen

Fonden er meget taknemmelig for den uvurderlige indsats, der ydes af Gerlevparkens Venner.

Udover at I er med til at redde parken og samlingerne, er det også en fornøjelse at arbejde sammen med jer. Der er hurtigt opstået et godt socialt samarbejde. Der småsnakkes ude i bedene, og når der kaldes til frokost går snakken lystigt videre over madpakkerne.

Også fra "Egns museets venner" i Jægerspris, der passer haven ved museet, har vi mødt velvilje, idet der kom 10 mand i en arbejdsdag for at fjerne ukrudt. En fantastisk flot gestus.

Der er dog opgaver, som kræver ekstra hjælp. Vi håber, der kan skaffes økonomisk støtte dertil, så parken kan fremstå på fornemste vis ved Verdenskongressen for Roser i 2018, hvor der vil komme mange besøgene fra hele verden.

Vi håber, den gode stemning må fortsætte, så I rigtig kan nyde parken og det dejlige miljø, der er der.

God sommer
Henni

Ny i repræsentantskabet

Therese Goodley Dannisøe Nissen

Cand. scient i Biologi
fra Københavns Universitet

Therese er født i 1983 i København og vokset op i Søborg.

Begge forældre er biologer, så der er altid blevet snakket natur og biologi derhjemme, så glæden og interessen for naturen blev grundlagt fra barnsben. De sidste år af studiet blev brugt som frivillig i DN's Studenterafdelingen på KU, hvor Therese bl.a. var med til at koordinere eftersøgningen af flagermus og deres kolonier i nogle af de københavnske parker, for Københavns Kommune.

Blev færdig som biolog i 2009, og samme år ansat i Danmarks Naturfredningsforening som sagsbehandler på bl.a. naturbeskyttelses- og husdyrområdet, hvor hun hjælper de frivillige fra lokalafdelingerne med deres sagsarbejde.

Som tovholder for en lille gruppe, har Therese været med til at udarbejde hæftet 'Floratjek', der på en nem og overskuelig måde, med billeder og en kort tekst, viser en række positivarter for de forskellige lys-åbne naturtyper i Danmark. Hæftet kan bruges af DN's frivillige i formidlingen af naturen, men også som tjek-liste for om fx § 3 arealer har en god tilstand. Therese er også en del af DN's projekt Giv Naturen en Hånd, der underviser de frivillige i naturpleje, bl.a. med le.

Fritiden bruges sammen med familie og venner, både i den nære natur i Utterslev Mose, og i skovene ved sommerhusene i Sverige og Tisvilde.

Den 2. juli 1993 plantede miljøminister Svend Auken en podning af Kongegeen i Gerlevparken. Her sammen med formanden for Fondens repræsentantskab, Nationalbankdirektør Erik Hoffmeyer og Jægerspris' borgmester, Poul Madsen.

Den Danske Træsamling – 'skovtyperne'

De fleste besøgende i Gerlevparken bemærker de to rosensamlinger, 'Valdemar Petersens gamle duftroser', og 'Poulsen Roser gennem fire generationer', men disse to markante anlæg er omgivet af en træsamling, 'Den Danske Træsamling', som også er et besøg værd.

Nordeuropa har en relativ artsfattig træ- og buskflora, hvis man sammenligner med områder på samme breddegrader i Nordamerika og Asien. Det skyldes sandsynligvis en kombination af flere forhold. Særlig betydning kan sandsynligvis tilskrives Alpernes øst-vest forløb, som betyder at der i forbindelse med de gentagne istider er forsvundet uforholdsmæssigt mange arter fra den Europæiske vedplante flora. Når isen bredte sig nordfra, har Alperne udgjort en markant fysisk barriere mod arterne mulighed for løbende spredning mod syd. Under selve istiderne har landet bag Alperne sandsynligvis været præget af områder med meget tørre forhold, og bag dette område med svære vækstvilkår har Middelhavet udgjort endnu en markant barriere mod arternes mulighed for at oveleve ved at sprede sig yderligere mod syd.

Man antager at de fleste Europæiske

træ og buskarter har været afhængige af at kunne overleve i små bestande ('refugier') spredt i Alperne under de gentagne istider i Europa.

I Nordamerika med Nord-syd gående bjergkæder må antages at arterne har haft det nemmere ved at spredes sig mod syd når forholdene under istiderne har ugunstige, for derefter at spredes mod Nord igen når forholdene imellem istiderne blev mere gunstige. Det er i hvert fald et faktum at der i Europa i forbindelse med de gentagne istider er forsvundet mange arter og slægter fra Europa, som stadig findes i Nordamerika og/eller Asien.

Når man til den ovenstående vegetationsøkologiske historie tilføjer, at flere af de europæiske træ- og buskarter endnu ikke har spredt sig til Danmark efter sidste istid, er det ikke så overraskende at den danske vedplante flora er begrænset til relativ få arter. Ideen i Den Danske Træsamling i Gerlev har været at skabe en overskuelig samling af størstedelen af disse hjemmehørende træer og buskarter på ét sted. Der er derfor plantet ca 75 forskellige træ- og buskarter, som repræsenterer nordiske arter.

Arterne er plantet i en kombination af taksonomisk og økologiske grupper, således man på en kort gåtur rundt i samlin-

Asketræ, der er dømt til fældning i Gerlevparken.
Foto: Erik Dahl Kjær

gen både kan opleve de forskellige arter, og få et indtryk af forskellige skovtyper. I 'Rønne skoven' er således plantet 5 forskellige arter af røn: Almindelig røn; finsk røn; seljerøn; nordisk akselrøn og tarmvridrøn. Men samtidig er plantet en række andre arter som hører til i lysåbne skove: almindelig hvidtjørn; almindelig vedbend; dunet gedebled; skovæble; kræge; slåen; hunderoose; korbær; hasselbrombær; brombær; hindbær; seljepil.

I 'egeskoven' er naturligvis plantet de to hjemmehørende egearter – stilkeg og vin-

En spændende samling af danske træer og buske

Af Erik Dahl Kjær
Professor ved Institut for Geovidenskab
og Naturforvaltning, Skov, natur og biomasse,
Københavns Universitet

Danmarks ældste træ er en stilkeg, Kongegeen, og har sandsynligvis vokset i Jægerspris

Nordskov i over 1500 år. Forhåbentlig kommer den til at stå der mange år endnu, men faktisk er det muligt at se en genetisk aflægger – en podning – af det gamle træ kun 15 km derfra i Den Danske Træsamling i Gerlevparken. Her vokser det sammen med en række andre interessant danske træer.

Gerlevparken ejes af Fonden for Træer og Miljø, som fik det naturskønne areal på 10 ha overdraget i 1979 af Grethe og Aage Kann Rasmussen.

Parken drives af frivillige kræfter, og er i dag fuld af spændende træer og buske. En del gamle træer plantet længe før 1979, men også mange som er kommet til siden. Denne artikel handler om nogle af de sidstnævnte – inklusiv podningen af Kongegeen og andre særlige træer man kan finde opformeret i samlingen

Asketræer er svækket i hele landet som følge af en svampesygdom, der rammer almindelige ask over hele Europa i disse år. I Den Danske Træsamling kan imidlertid ses sunde asketræer, der er podninger af et næsten modstandsdygtigt træ 'V1'. Billedet er taget 27. september 2013, og det er typisk for 'V1', at det allerede i september begynder at få gule blade.
Foto: Erik Dahl Kjær

tereg – men desuden navr; ahorn; avnbøg; hassel; almindelig hvidtjørn; engriflet hvidtjørn; benved; vedbend; vild kaprifolie; dunet gedeblad; skovæble; fuglekirsebær; almindelig hæg; slåen; hunderose; blågrøn rose; almindelig røn; og småbladet lind. På samme måde er de øvrige grupper – 'Lindeskoven', 'elmeskoven', 'bøgeskoven', 'askeskoven'; 'fyrreskoven' og 'birkeskoven' etableret med udgangspunkt i hovedarterne blandet med arter med naturlig tilknytning til disse hovedtræarter. I samlingen er placeret en række informationsstilke ('fakta ark'), som er udviklet af Jette Dahl Møller og giver den besøgende oplysninger om udvalgte træarter. Ved plantning er så vidt muligt tilstræbt at benytte planter, som stammer fra frø af dansk oprindelse.

Formålet med Den Danske Træsamling har fra starten været at skabe bevoksninger af arterne fremfor en samling af fristående enkelt træer, som det ellers typisk kendes fra botaniske samlinger. Det er efterhånden lykkedes fint. Når man går gennem samlingen bemærker man fx tydeligt når man bevæger sig fra en lysere egeskov ind i den mørke bøge og lindeskov. Men det betyder også at arterne i dag konkurrer om lys og næringsstoffer, og nogle af de oprindelig plantede arter er allerede nu kommet til

kort i den konkurrence, eller vil få det svært i de kommende år. Det er en naturlig konsekvens af samlingens ide og design, som vil udvikle sig over tid.

Den Danske Træsamling er baseret på ideer fra Arboretet og professor Sven-Ingvor Andersen, og den blev den endelige plan udarbejdet af landskabsarkitekt Morten Holme. Udover de 8 'skovtyper' indeholder samlingen imidlertid også en samling af unikke historiske træer, som også er en omtale værd om som derfor er bekræftet kort nedenfor.

De historiske træer

På Arboretet har man siden 1930'erne arbejdet med genetiske studier af træer, og i den forbindelse har man opformeret en række udvalgte træer gennem podning.

Det allerførste træ der blev udvalgt til podning med henblik på genetiske studier – og derfor bærer blev tildelt løbenummer 'V- 1' var en ask, der voksede i Store Bøgeskov ved Sorø. Der står flere podninger af dette træ i samlingen i 'askegruppen', hvor de udmærker sig ved at forblive overraskende sunde mens de øvrige asketræer i samlingen i stigende omfang er blevet skadet voldsomt af asketoptørre sygdommen. Dette træ (V.1) har vist sig særlig værdi-

fuldt i arbejdet med at udvikle modstandsdygtige asketræer, og er derfor blevet kendt langt udover Danmarks grænser. I Fonden for træer og Miljøs årsskrift fra 2007 er givet en udførlig beskrivelse af dette træ, dets historie og dets betydning for arbejdet med at sikre fremtidens aske skove. Der findes også podninger af to andre interessante asketræer. Det drejer sig om 'V.710', et efter sigende smukt asketræ fra Valdemarslet skovdistrikt, Horse skov, som i 1944 blev udvalgt som plus træ omend E. Magius jf. Arboretets arkiver bemærker: *'Aksehojde 12,3 m. Omfang 78 cm. Stammen ikke helt ret, men uden frostrevner. Kronen er velformet, jævnt og rigeligt besat med frø'*. Altså ikke helt ret, men hårdfør og en god fertil hun! Ligesom V1 indgår V710 i Naturstyrelsens frøplantage fra 1940'erne. V.1 og V710 er derfor forældre til mange af de asketræer som er blevet plantet i de danske skove fra 1960'erne og frem. V710 desværre vist sig at være langt mindre modstandsdygtig end V1 når det drejer sig om evnen til at modstå asketoptørre.

Et tredje historisk asketræ i samlingen er 'K12'. Dette træ er beskrevet i arkiverne som et træ med gennemløbende akse til 15 m og med sund og regelmæssig krone, omend det bemærkes at 'grenvinklerne noget

for spidse'. K.12 træet blev valgt i Stasevang ved Hørsholm, som i 1948 beskrives som en ca 45 år gammel bevoksning. Stasevang bevoksningen, som jo i dag for længst har passeret de 100 år, har i en årrække fungeret som frøkilde, og indgår i dag centralt i studierne omkring hvordan asketoptørre påvirker de danske askeskove. På den måde er 'K.12' også interessant for forskningen.

I den historiske del af Den Danske Træsamlingen er også plantet en række andre podninger fra træer som er indgået Arboretets forstgenetiske arbejde. Udover podningen af 'Kongegen', (V.733) er fx også plantet podninger af andre markante træer fra Jægerpris – Storkeegen (V.774) og Fasan bøgen (V.267). Der findes i samlingen podninger af yderligere en halv snes træer,

som udover at repræsentere historiske træer alle på hver på siden måde har indgået i Arboretets arbejde med genetiske studier af træer.

I den kommende tid vil blive udviklet informationsmateriale og skilte, således de besøgende kan læse historierne bag de af de historiske træer når de besøger samlingen. Og samlingen er absolut et besøg værd!

Udvalgte begivenheder 1974-2013

1974

- Fonden for Træer og Miljø stiftet
- Højesteretsdommer Helga Pedersen er formand for repræsentantskabet

1975

- Fonden repræsenteret i to udvalg under Ministeriet for Offentlige Arbejder, dels om vejsaltning og dels om beplantning langs offentlige veje
- Fondens kamp for genetablering af Ledreborg Allé påbegyndt. Morten Klint/Lone van Deurs udarbejdede projekt

1976

- Grønne Planer, Dansk Byplanlaboratoriums skrifts-erie. Beplantningsplaner for tre byer: Bramming, Ringe og Helsingø
- Beskæring af lindealléerne ved Dronninglund Slot

1977

- Fonden projekterer retableringen af Øster Mølle Sø i Dronninglund Kommune
- Fonden medarrangør af beskærings- og beplant-ningskurser på Vilvorde

1978

- Fonden støtter praktisk og økonomisk Claus Berings film: Træer og Miljø

1979

- Gerlevparken overtages af Fonden
- Nationalbankdirektør Erik Hoffmeyer ny formand for repræsentantskabet
- Hendes Majestæt Dronning Ingrid bliver Fondens protektor

1980

- Midterrabat på Geels Bakke ved Holte beplantes med egetræer
- Beplantningsplan og planter til den retablerede Klokkeholm Møllesø

1981

- Forsøg med vejsalts indvirkning på 4 vejtræarter påbegyndt i Gerlevparken ved lic.agro. Jens Dragsted
- Beplantning af 1200 egetræer ved Egtvedpigens fundsted

1982

- Bevarende beskæring af lindealléerne ved Rosenholm Slot
- Beplantning i Pistolstræde i København
- 3 ægte børn af Kongeegen plantet ved Øster Mølle sø i Dronninglund til ære for Fondens protektor Hendes Majestæt Dronning Ingrid, for Fondens første formand for repræsentantskabet, højesteretsdommer Helga Pedersen og for en af initiativtagerne til Fonden, arboretforstander, dr.agro. Carl Syrach Larsen

1983

- Plant et træ – kampagnen påbegyndes og i løbet af tre år plantes 1,25 mio. træer over hele landet
- Fonden skænker vej- og allétræer til Broager Kommune

1984

- Etableringen af Den Danske Træsamling i Gerlevparken påbegyndt

1985

- Valdemar Petersens samling af historiske roser etableret i Gerlevparken
- Simon Spies Alléen plantet i Vestskoven ved Herstedøster
- Plantning af marineege i Nyboder i København

1986

- Efter 11 års kamp påbegyndes retablering af Ledreborg Allé

1987

- Samlingen af Poulsens roser etableret i Gerlevpar-ken
- Støttet Tønder forskønnelsesudvalg med 50 egetræer til allé

1988

- 300 siders rapport ved lic.agro Jens Dragsted vedr. resultatet af saltforsøget udsendes til samt-lige kommuner og amter i Danmark
- Sansehave ved institutionen Birkebakken i Bra-brand – projekt og beplantning

1989

- Rådgivning i forbindelse med etablering af Bangsbo Botaniske Have
- Projekt til sø og beplantning ved Clausholm i Klokkeholm/Hjallerup

1990

- Plant Danmark-Dagen. Over 60.000 træer – plan-tet overalt i Danmark
- Blindehave skænket til Pindstrup-centret på Djursland

1991

- 6 store lind til Kunstindustrimuseets Grønnegård
- Rådgivning i forbindelse med vedligeholdelse af Skærvad Hovedgaard

1992

- Asketræer til institutioner i forb. med Hjørings 750 års købstadsjubilæum
- Efter 17 år bliver den genplantede 7 km lange Ledreborg Allé indviet

1993

- Beplantning til Byfolden i Køng, Glamsbjerg

1994

- Plant Danmark Dagen. Ca. 60.000 løvtræer plantet overalt i Danmark
- Skænket 75 store lindetræer til retablering af allé ved Lerchenborg Gods

1995

- Åstrup Kloster ved Tølløse, genskabelse af park og anlæg af rhododendronbed

1996

- Rådgivning og naturgenopretning til Nørre Wosborg ved Ringkøbing

1997

- Beplantning til sansehave ved Aalborgskolens institution for døvblinde

1998

- Projekt og beplantning til have for senil demente i Vejlbj Lokalcenter, Århus
- Rådgivning og egetræer til retablering af Magle-mer Alléen ved Knuthenborg

1999

- Fonden for Træer og Miljø bliver 25 år

2000

- Hendes Kongelige Højhed Prinsesse Alexandra bliver Fondens protrktor
- Rådgivning og træer til alléer ved 5 godser på Lolland
- Sansehave ved Skodsborg Observations- og Behandlingshjem

2001

- Spejdercenter: Kredshuset Høwringen ved Højer
- Bytræarboretet ved Landbohøjskolens Forsknings-center i Hørsholm

2002

- Alléer ved Holgershaab ved Nørre Alslev, ved Marienlyst ved Vordingborg, Nybøllegaard ved Stege og ved Sandholt på Fyn
- Søren Ødums plantninger i Grønland

2003

- Planer og beplantning til sansehave ved Røn-nehuset i Nykøbing Falster
- Håstrup Bylaug, 100 rødtjørne plantet som alléer ved indfaldsvejene til byen

2004

- Allé ved Rynkebygaard på Fyn og allé ved Sekkelundgård ved Christiansfeldt
- 52 ege til vejtræer ved Eliselund ved Tranekær

2005

- Allébeplantning gennem landsbyen Fredsted
- Udplantning af vejtræer i Eberts Villaby på Amager
- Ejerlauget Manstrup Gadekær ved Fjerritslev – forslag og beplantning

2006

- Rådgivning og planter til aktivitets- og legeplads i Vindum ved Rødkjærbro
- Lindeallé ved Vesterbygaard, Jerslev på Sjælland

2007

- Alléplantning ved Aagaard Gods i Vestsjælland
- Plantninger ved landsbyerne Døstrup ved Hobro og Ndr. Skringstrup ved Skals

2008

- Korinth Bypark på Fyn og Byhave i Nordby på Samsø
- Allé ved Avnbølgaard i Sønderjylland

2009

- Udarbejdelse af plejeplan til Grønnegården ved Kunstindustrimuseet
- Lindetræer til vejstrækning ved Selleberg Gods på Fyn

2010

- Tre indfaldsveje til Kerteminde tilplantet med 30 fyldtblomstret fuglekirsebær
- Støtte til Lindknud Lokalråd etablering af oplevelsesskov, bestående af Nordens træsorter

2011

- Lindknud Lokalråd ved Brørup, 4,5 ha tilplantet med træer og buske, der repræsenterer Norden
- Kirsebærfestival i Kerteminde med 30 fyldtblomstrede fuglekirsebær

2012

- Genplantning af 650 m lang allé med lind (Tilia vulgaris ‘pallida’) ved Aagaard Gods ved Gørlev.
- Rydning, beskæring og nyplantning på jordvold ved Højgården i Kastrup på Amager.
- Forberedelser til udarbejdelse af plan for Liselund Have på Møn

2013

- Oprettelse af foreningen Gerlevparkens Venner, der med ca. 25 medlemmer på frivillig basis påtager sig pasning af parken.

Fondens Støttekreds

Fonden har en kreds af medlemmer – private, virksomheder, organisationer m.v., som gennem deres kontingent bidrager til Fondens arbejde og er med til at gøre Danmark mere grønt – samt støtte videreudviklingen af samlingerne i Gerlevparken ved Jægerspris, der ejes og drives af Fonden.

Fonden er en selvejende institution, der ikke modtager støtte fra det offentlige. Alle administrationsomkostninger dækkes af egne midler, og al faglig støtte til projekter ydes vederlagsfrit af fagfolk, der er tilknyttet Fonden. Fonden er af SKAT godkendt som almenyttig fond i henhold til ligningslovens § 8A, og er således ikke indkomst-skattepligtig og berettiget til at modtage gaver med den virkning, at giveren kan få fradrag for disse i sin indkomst inden for de i loven fastsatte grænser.

Ifølge de nye regler fra og med 2012 er der intet bundfradrag. Man får fradrag for alle bidrag til hver forening, altså også for beløb under 500 kr. Man kan højst få fradrag for 14.500 kr., hvis man samlet giver 14.500 kr. og derover. For at opnå fradraget giver man sit cpr.nr. til Fonden, der derefter indberetter beløbet til SKAT.

Støttekreds-medlemmer modtager Fondens årsskrift og inviteres til at overvære det årlige repræsentantskabsmøde, der afholdes i maj måned. Mødet afholdes enten som et dagsmøde, hvor der arrangeres foredrag og/eller rundvisning. Eller mødet arrangeres over en weekend med større ekskursion og fælles aftensarrangement.

Møderne afholdes forskellige steder i Danmark.

***Støtte til Fonden går ubeskåret til ud-
deling af træer og buske.***

Kontingent

Årlige kontingent for private er 150 kr.

Årlige kontingent for virksomheder og institutioner m.v. er 300 kr.

Gavebrev

Større fradrag kan opnås ved at oprette et gavebrev, i henhold til hvilket man forpligter sig til årligt over en periode på mindst 10 år af yde et fast beløb.

Testamente

Man kan ved oprettelse af testamente betænke Fonden og på den måde støtte arbejdet med at bevare eller nyskabe beplantninger i Danmark.

Yderligere oplysninger om Fondens arbejde kan fås i Fondens sekretariat og på www.fondenfortraerogmiljoe.dk

Fonden for Træer og Miljø

Fondens repræsentantskab:

Formand: Professor Katherine Richardson Christensen

Fra Dansk Dendrologisk Forening: chefpsykolog Anders Korsgaard Christensen, statsskovrider Niels Juhl Bundgaard Jensen, professor Erik Dahl Kjær,

kvalitetschef Hans Erik Lund og universitetslektor, cand.scient. Jette Dahl Møller

Fra Danmarks Naturfredningsforening: cand.scient. Therese Goodley Dannisøe Nissen

Fra Dansk Planteskoleerforening: planteskoleleder Torben Leisgaard Jensen

Fra Dansk Skovforening og Skovhistorisk Selskab: advokat Peter de Neergaard

Fra Danske Anlægsgartnermestre: anlægsgartnermester Leif Rasmussen

Fra Danske Landskabsarkitekter: landskabsarkitekt Lone van Deurs

Fra Det Danske Rosenselskab: pensioneret apoteker Jens Riis

Fra Det Kgl. Danske Haveselskab: ingeniør Jørn Bendtz Hansen

Fra Hedeselskabet: regionschef Christian Als

Fra Kommunale Park- og Naturforvaltere: landskabsarkitekt Hans Ove Pedersen

Fra Skov og Landskab, Københavns Universitet: arboretmester Ole Rasmus Byrgesen

Fra Slots- og Ejendomsstyrelsen: slotshavechef, landskabsarkitekt Niels Møllergaard

Enkeltmedlemmer:

Havearkitekt Jørgen Holm

Landskabsarkitekt Tove Hyllested

Direktør Niels Riegels

Universitetslektor, cand.scient. Peter Wagner

Forretningsudvalg:

Jette Dahl Møller

Lone van Deurs

Erik Dahl Kjær

Hans Erik Lund

Torben Leisgaard Jensen

Sekretariatsleder:

Henni Steffensen

Revisor:

Revisionsfirmaet Beierholm,

statsautoriserede revisorer a.s

Sekretariat:

Stensby Linie 13

4773 Stensved

Telefon: 38 11 32 05

(mandag-torsdag kl. 10-14)

Mail: post@fondenfortraerogmiljoe.dk

www.fondenfortraerogmiljoe.dk

Fondsregister nr. 000233

Den Grønne pris er tildelt følgende:

Arkitekt Hakon Stephensen, 1976 • Forfatter Ole Vinding, 1976 • Fhv. borgmester Christian Hansen, Gerå, 1978 • Civilingeniør Georg Christiansen, 1979 • Professor C.Th. Sørensen, 1979 • Klokkerholm Samvirke, 1982 • Fhv. distriktsgartner Willy F. Hansen, 1984 • Civilingeniør A. Kann Rasmussen, 1985 • Anders og Dot Fønss Nielsen, Hjallerup, 1989 • Skovrider Henrik Staun, 1998 • Pernille Olesen, 1999 • Professor Sven-Ingvar Andersson, 2000 • Havearkitekt Jørgen Holm, 2001 • Forfatter Helge V. Qvistoff, 2002 • Statsskovrider Bo Holst-Jørgensen, 2003 • Professor Jørn Palle Schmidt, 2008

**Fonden for Træer og Miljø
Stensby Linie 13
4773 Stensved
Telefon 38 11 32 05 (mandag-torsdag kl. 10-14)**

www.fondenfortraeerogmiljoe.dk